

**RADA POWIATU
TARNOBRZESKIEGO**

**UCHWAŁA NR V/33/2019
Rady Powiatu Tarnobrzieskiego
z dnia 29 stycznia 2019 r.**

w sprawie przyjęcia Programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, skierowanego do osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanego przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnobrzegu na lata 2019-2020.

Na podstawie art. 12 pkt. 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2018r. poz. 995 z późn. zm.), art. 6 ust. 4 pkt. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 1390) Rada Powiatu Tarnobrzieskiego uchwala co następuje:

§ 1

Przyjmuje się „Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych skierowany do osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnobrzegu na lata 2019-2020” w brzmieniu stanowiącym załącznik do uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu i Kierownikowi Powiatowego Centrum pomocy Rodzinie w Tarnobrzegu.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH
skierowany do osób stosujących przemoc w rodzinie
realizowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnobrzegu
na lata 2019-2020

WPROWADZENIE

Przemoc w rodzinie to istotny problem społeczny. Najczęściej ofiarami przemocy są kobiety, dzieci, starsi lub niepełnosprawni członkowie rodzin. Osoby doświadczające przemocy niechętnie przyznają się do problemów wewnątrzrodzinnych, traktując je często bądź jako osobistą porażkę, bądź też jako wstydlivy temat.

W myśl art. 2 pkt. 2 ustawy z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie - przemoc w rodzinie, to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w Powiecie Tarnobrzeskim (wybrane dane na potrzeby programu korekcyjno-edukacyjnego):

Rodzina jest miejscem, w którym kształtuje się osobowość, system wartości i styl życia człowieka. Dbanie o odpowiednie relacje wewnątrzrodzinne, ochrona dóbr osobistych, zapewnienie poczucia bezpieczeństwa jest także zadaniem państwa, dlatego też konieczne jest objęcie pomocą i wsparciem nie tylko ofiar przemocy, a także podjęcie odpowiednich działań wobec osób stosujących przemoc.

Powiat tarnobrzeski swoim zasięgiem obejmuje dwie gminy miejsko-wiejskie i dwie wiejskie. Powiat liczy 54751 mieszkańców i obejmuje obszar 520 km². W skład powiatu wchodzi gminy: Baranów Sandomierski (12134 mieszkańców), Grębów (10107 mieszkańców), Nowa Dęba (19024 mieszkańców) oraz Gorzyce (13486 mieszkańców). Pod względem administracyjnym wchodzi w skład województwa podkarpackiego.

Od 2016r. realizowany jest Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Tarnobrzeskim na lata 2016-2020. Na potrzeby opracowania niniejszego programu i uchwycenia skali zjawiska przemocy na terenie powiatu tarnobrzeskiego, wykorzystano informacje uzyskane w ramach współpracy z Ośrodkami Pomocy Społecznej i Komendą Miejską Policji.

Tabela 1. Przemoc w rodzinie w latach 2015-2017 w powiecie tarnobrzeskim

lp.	Rodzaj grupy danych	Powiat Tarnobrzeski		
		2015r.	2016r.	2017r.
1.	Liczba wypełnionych NK przez Policję	184	101	139
2.	Liczba udzielonych porad osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	354	144	205
3.	Liczba osób przyjętych do Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy	73	53	49
4.	Liczba osób stosujących przemoc uczestniczących w Programie Korekcyjno-Edukacyjnym	20	15	13

Zródło: Dane z KM Policji, OPS, PCPR.

Mimo różnic poszczególnych danych liczbowych, które mogą wynikać z przyjętej metodologii, możliwe jest uchwycenie tendencji zjawiska przemocy w rodzinie na terenie powiatu tarnobrzeskiego. Zgodnie z nimi liczba ofiar przemocy korzystających z pomocy jest nadal wysoka i wymaga przynajmniej utrzymania skali pomocy na dotychczasowym poziomie lub jej zwiększenia. W stosunku do osób stosujących przemoc wskazane jest utrzymanie gotowości jednostek do realizacji Programów korekcyjno-edukacyjnych oraz zachęcenie osób stosujących przemoc do udziału w zajęciach modelujących zachowania agresywne. Współpraca instytucji w zakresie rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie z udziałem Zespołów Interdyscyplinarnych może być jedną z istotniejszych ścieżek do ujawnienia przemocy w rodzinie i wdrożenia działań zaradczych.

I. Założenia programu

Podstawowym celem wszystkich działań wynikających z realizacji programu jest powstrzymanie osób stosujących przemoc i zakończenie przemocy w rodzinie.

Poddając osobę stosującą przemoc odpowiednim oddziaływaniom korekcyjno - edukacyjnym, możemy doprowadzić do redukcji jej nieprawidłowych zachowań, ukształtowania postawy partnerstwa i szacunku wobec drugiego człowieka oraz wzięcia odpowiedzialności za popełnione czyny. Program spełnia rolę pomocniczą w szeregu oddziaływań wobec osób stosujących przemoc, a jego efektywność jest uzależniona od woli i motywacji uczestnika.

Adresaci programu:

Program kierowany jest do osób stosujących przemoc, zarówno kobiet, jak i mężczyzn, w tym w szczególności:

- osób, skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, wobec których sąd warunkowo zawiesił wykonanie kary, zobowiązując ich do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych;
- osób stosujących przemoc w rodzinie, które uczestniczą w terapii leczenia uzależnienia od alkoholu lub narkotyków lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, dla których oddziaływania korekcyjno – edukacyjne mogą stanowić uzupełnienie podstawowych terapii;
- osób osadzonych w zakładzie karnym m.in. z art. 207 kodeksu karnego;

- osób, które w wyniku innych okoliczności zgłoszą się do uczestnictwa w programie lub zostaną zmotywowane przez członków Zespołów Interdyscyplinarnych, pracowników socjalnych, kuratorów, terapeutów, pracowników ośrodków interwencji kryzysowej lub inne osoby, które powzięły wiadomość o stosowaniu przez nich przemocy wobec osób najbliższych.

Program ma charakter edukacyjno – korekcyjny. Część edukacyjna skoncentrowana jest na przekazaniu szeroko pojętej wiedzy na temat zjawiska przemocy. Część korekcyjna ukierunkowana jest na zdobycie umiejętności niestosowania przemocy, trening umiejętności społecznych i asertywności oraz naukę korzystania ze wsparcia społecznego.

Program realizowany będzie w formie **zajęć indywidualnych** opartych na diagnozie psychologicznej, oraz **spotkań grupowych**.

Miejsce realizacji programu:

Miejscem realizacji programu będzie siedziba Starostwa Powiatowego w Tarnobrzegu przy ul. 1 Maja 4 – dla tzw. „grupy wolnościowej” bądź oddział zewnętrzny w Chmielowie Zakładu Karnego w Dębicy.

Okres realizacji programu:

Zajęcia będą odbywać się cyklicznie. Grupa będzie spotykać się 1-2 razy w tygodniu. Spotkania indywidualne z psychologiem przeprowadzającym diagnozę, prowadzącym spotkanie będą ustalane indywidualnie w porozumieniu z uczestnikiem/Zakładem Karnym.

Czas trwania programu obejmuje 60 godzin zajęć grupowych oraz 1 godzinę zajęć indywidualnych dla każdego uczestnika.

Realizator programu:

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne prowadzone są przez osobę, która:

- 1) ukończyła studia II stopnia na jednym z kierunków: psychologia, pedagogika, pedagogika specjalna, nauki o rodzinie, politologia, politologia i nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej, albo na innym kierunku uzupełnionym studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki, resocjalizacji;
- 2) posiada zaświadczenie o ukończeniu szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w wymiarze co najmniej 100 godzin, w tym w wymiarze 50 godzin w zakresie pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie;
- 3) ma udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy w instytucjach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Spodziewane rezultaty:

- zwiększenie wiedzy na temat przemocy domowej, jej skutków dla sprawcy i każdego członka rodziny,
- nabycie umiejętności radzenia sobie ze złością w społecznie akceptowany sposób,
- zwiększenie kontroli emocji,
- zmniejszenie rozmiarów zjawiska przemocy domowej (lepsz komunikacja z członkami rodziny – żoną, dziećmi, osobami starszymi),
- spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie,
- spadek liczby rodzin, w których interwencje podejmowane są wielokrotnie.

Warunki uczestnictwa w programie:

Warunkiem przyjęcia do Programu jest przyznanie się uczestnika do stosowania przemocy, co znajduje odzwierciedlenie w zawieranej kontrakcie. Przed przystąpieniem do Programu osoba zostaje zapoznana z celami i przebiegiem programu. Prowadzący zapoznaje się z sytuacją rodzinną i prawną uczestnika. Przyjęcie do programu jest potwierdzone zawarciem kontraktu na aktywny udział w zajęciach.

Uczestnik biorący udział w programie zobowiązuje się do przestrzegania zasad zapisanych w kontrakcie sporządzonym w 2 egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron. Do głównych zasad należy zachowanie abstynencji od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych w trakcie uczestnictwa w zajęciach. Uczestnik zobowiązuje się też do systematycznego udziału w proponowanych zajęciach grupowych i indywidualnych. Niezachowanie warunków kontraktu skutkuje wyłączeniem z programu. Uczestnik obowiązkowo bierze udział w badaniach psychologicznych, które pozwolą zdiagnozować problem, zakwalifikować osobę do udziału w zajęciach grupowych, bądź wykluczyć ją z udziału w programie (dotyczy to osób chorych psychicznie bądź z zaburzeniami osobowości).

Uczestnik zobowiązuje się do powstrzymywania się od zachowań przemocowych oraz przemocowych postaw w kontaktach z innymi.

Uczestnik powinien wykazać się frekwencją i aktywnością w czasie zajęć prowadzonych w grupie. Udział w 70% zajęć grupowych i zajęć indywidualnych, będzie podstawą do stwierdzenia ukończenia niniejszego programu przez uczestnika. Uczestnicy swoją nieobecność winni usprawiedliwić i w miarę możliwości uzupełnić brakujące wiadomości podczas zajęć dodatkowych. Na potrzeby realizacji programu opracowany zostanie Regulamin uczestnictwa wraz ze wzorami ankiet i kontraktu, z którym zapozna się każdy z uczestników jeszcze przed rozpoczęciem zajęć.

Zasady prowadzenia dokumentacji:

Teczka indywidualna uczestnika powinna zawierać w szczególności:

1. diagnozę wstępną,
2. kwestionariusz historii przemocy,
3. kontrakt,
4. arkusze pracy indywidualnej,
5. zaświadczenie.

Dokumentacja zbiorcza powinna zawierać w szczególności:

1. listy obecności uczestników,
2. notatki z zajęć,
3. udokumentowanie monitoringu i ewaluacji (ankiety, protokoły, notatki itp.),
4. podsumowanie realizacji programu,
5. testy SABD, EPQ-R.

II. Cele programu:

1. Powstrzymanie osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem przemocy.
2. Uznanie przez osobę stosującą przemoc w rodzinie faktu stosowania tej przemocy i swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy.
3. Rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie.
4. Kształtowanie umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy w rodzinie.
5. Zdobywanie i podniesienie wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy w rodzinie.
6. Zdobywanie umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy.

7. Rozwijanie umiejętności rozpoznawania i nazywania emocji, samokontroli i sposobów radzenia sobie ze złością i innymi uczuciami w sposób akceptowany społecznie.
8. Podniesienie wiedzy na temat obowiązujących przepisów prawnych dotyczących przemocy w rodzinie.
9. Uzyskanie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.

III. ETAPY I METODY PRACY.

Jednym z najtrudniejszych problemów, jakie stoją przed osobami pracującymi z osobami stosującymi przemoc jest zachęcenie ich do podjęcia pracy nad sobą w celu zmiany postaw i przekonań. Istotnym etapem pracy jest ukazanie cykliczności przemocy, jej ciągłości i zależności pomiędzy poszczególnymi etapami. Zrozumienie tego mechanizmu pozwala na skuteczniejsze zapobieganie nawrotom. Kolejnym elementem pracy jest dostarczenie osobie stosującej przemoc wsparcia i wykształcenie u niej alternatywnych zachowań akceptowanych społecznie.

Kluczowym elementem programu będzie przeprowadzenie diagnozy w celu ustalenia źródeł stosowania przemocy, stanu zdrowia, prezentowanych postaw wobec partnera, innych problemów czy uzależnień oraz zaburzeń osobowości. Przy sporządzaniu diagnozy zostaną wykorzystane testy psychologiczne - osobowościowe typu: EPQ-R, test - Skala Agresji Buss-Durkee.

Rozpoznanie indywidualnej sytuacji będzie obejmować następujące zagadnienia:

- rzeczywiste okoliczności skierowania do programu,
- określenie czy uczestnik programu aktualnie stosuje przemoc,
- najgroźniejsze i typowe formy i okoliczności przemocowych zachowań,
- aktualną sytuację rodzinną i zawodową,
- cechy osobiste istotne dla pracy korekcyjnej,
- diagnozę ewentualnych zaburzeń i ustalenie indywidualnego programu pomocy przy użyciu testów psychologicznych.

Wynikiem przeprowadzonego postępowania rozpoznawczego będzie sporządzenie pisemnej diagnozy dla uczestnika.

Reguły uczestnictwa w programie uwzględniające formalne wymogi dotyczące systematycznej obecności w zajęciach oraz bezpiecznego i zgodnego z zasadami współżycia społecznego zachowania w trakcie uczestnictwa w zajęciach odbywających się w ramach programu zawarte zostały w kontrakcie. Warunkiem rozpoczęcia udziału w programie jest uznanie faktu stosowania przemocy we własnej rodzinie. Osobę stosującą przemoc w rodzinie, u której zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych, albo środków zastępczych, kieruje się w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia.

Pierwszym merytorycznym elementem programu jest przekazanie wiedzy na temat zjawiska przemocy, uświadomienie stosowania przemocy, formy, cykliczność oraz dynamiki tych działań. Omówione zostaną skutki przemocy dla osób doznających przemocy oraz dla osób stosujących przemoc, jak również charakterystyczne cechy i mechanizmy zachowania się tych osób.

Problemy władzy i kontroli w relacjach międzyludzkich, zachowania agresywne, planowanie i rozwijanie samokontroli, a także stres i radzenie sobie z sytuacjami trudnymi to kolejny etap zajęć. Uczestnicy będą m.in. umiejętnie rozpoznawać i nazywać uczucia, nabywać umiejętności wykorzystywania konstruktywnych sposobów radzenia sobie z negatywnymi emocjami, trafnego definiowania stanu emocjonalnego, sytuacji trudnej i stresu, rozróżniać

symptomy i analizować skutki sytuacji trudnych, jak również poznać sposoby i strategie radzenia sobie w sytuacjach trudnych bez użycia siły i agresji. Elementem każdego bloku tematycznego jest stworzenie doświadczeń korygujących zachowania przeszkadzające w budowaniu więzi z ludźmi, uczące współpracować w grupie.

Następnym etapem merytorycznego oddziaływania jest komunikacja interpersonalna, trening asertywności, negocjacji, konstruktywnego rozwiązywania sporów, promocja pozytywnych standardów i wartości, patologie spowodowane uzależnieniami. Ponadto zrealizowane zostaną w zagadnienia z zakresu wychowania dzieci, tolerancji i szacunku, a także poczucia własnej wartości.

Spotkanie końcowe poświęcone będzie wsparciu społecznemu na jakie mogą liczyć osoby stosujące przemoc, ustaleniu zasad kontaktów i poszukiwaniu wsparcia poza grupą z wykorzystaniem pomocy wyspecjalizowanych instytucji.

Przyswajanie wiedzy zgodnie ze wskazanymi w programie formami realizacji równocześnie odbywa się w sposób aktywizujący uczestników (m.in. poprzez prowadzenie otwartej dyskusji oraz odwoływanie się do indywidualnych doświadczeń).

Prowadzący może dokonać modyfikacji poszczególnych bloków tematycznych, jeżeli uzna to za celowe z uwagi na poziom zaawansowania grupy lub doświadczenia własne poszczególnych uczestników. Informacja dotycząca wprowadzonych zmian jest sporządzana w formie pisemnej.

IV. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Kontrola skuteczności oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych będzie realizowana poprzez monitorowanie sytuacji uczestnika w okresie min. 3 lat od zakończenia programu, poprzez osobisty z nim lub jego rodziną kontakt pracowników socjalnych Ośrodka Pomocy Społecznej i **wypełnienie ankiety** (w przypadku osób pozostających poza zakładem karnym) lub przy użyciu **testu Skala Agresji Buss-Durkee** (w przypadku osób odbywających karę pozbawienia wolności). Pierwsze informacje powinny być zebrane po upływie 6 miesięcy od zakończenia programu, następne po 12 i po kolejnych 18 miesiącach od daty monitoringu. Poszczególni pracownicy OPS będą przysyłać wypełnione ankiety lub informacje o utrudnieniach w ich wypełnieniu. Celem monitoringu jest sprawdzenie zakresu utrwalonych wiadomości i efektów wykorzystania w życiu codziennym wiadomości i umiejętności zdobytych podczas spotkań w ramach programu. W przeprowadzonym badaniu można uzyskać maksymalnie 32 pkt. Zakłada się, że osoba, która uzyska wynik poniżej 30 pkt może zostać skierowana do ponownego uczestnictwa z programie.

Metody monitoringu: analiza zebranych materiałów, w tym ankiet, testy Skalą Agresji Buss-Durkee, kontrola harmonogramu prowadzonych zajęć i list obecności uczestników.

Na potrzeby ewaluacji programu uczestnicy poprzez wypełnienie **ankiety** na początku realizacji programu wypowiedzą się na temat wiedzy o przemocy. Po zakończeniu realizacji programu przeprowadzona zostanie kolejna ankieta, która pozwoli sprawdzić w jakim stopniu przekazany materiał został opanowany przez uczestnika.

Ponadto Program będzie poddawany ewaluacji:

1. etapowej – polegającej na modyfikacji i lepszym dostosowywaniu go do możliwości, realiów i najbliższego otoczenia uczestników;
2. końcowej – polegającej na przedstawieniu przebiegu realizacji programu z ewentualnymi modyfikacjami, stopniem ich realizacji, oceną podjętych działań.

Ewaluacja jest dokonywana przez osoby zaangażowane w realizację programu.

Analiza zdobytych informacji będzie wykorzystana w pracach nad doskonaleniem i upowszechnieniem metod oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych, tym samym przyczyni się do modyfikowania programu zgodnie z potrzebami uczestników.